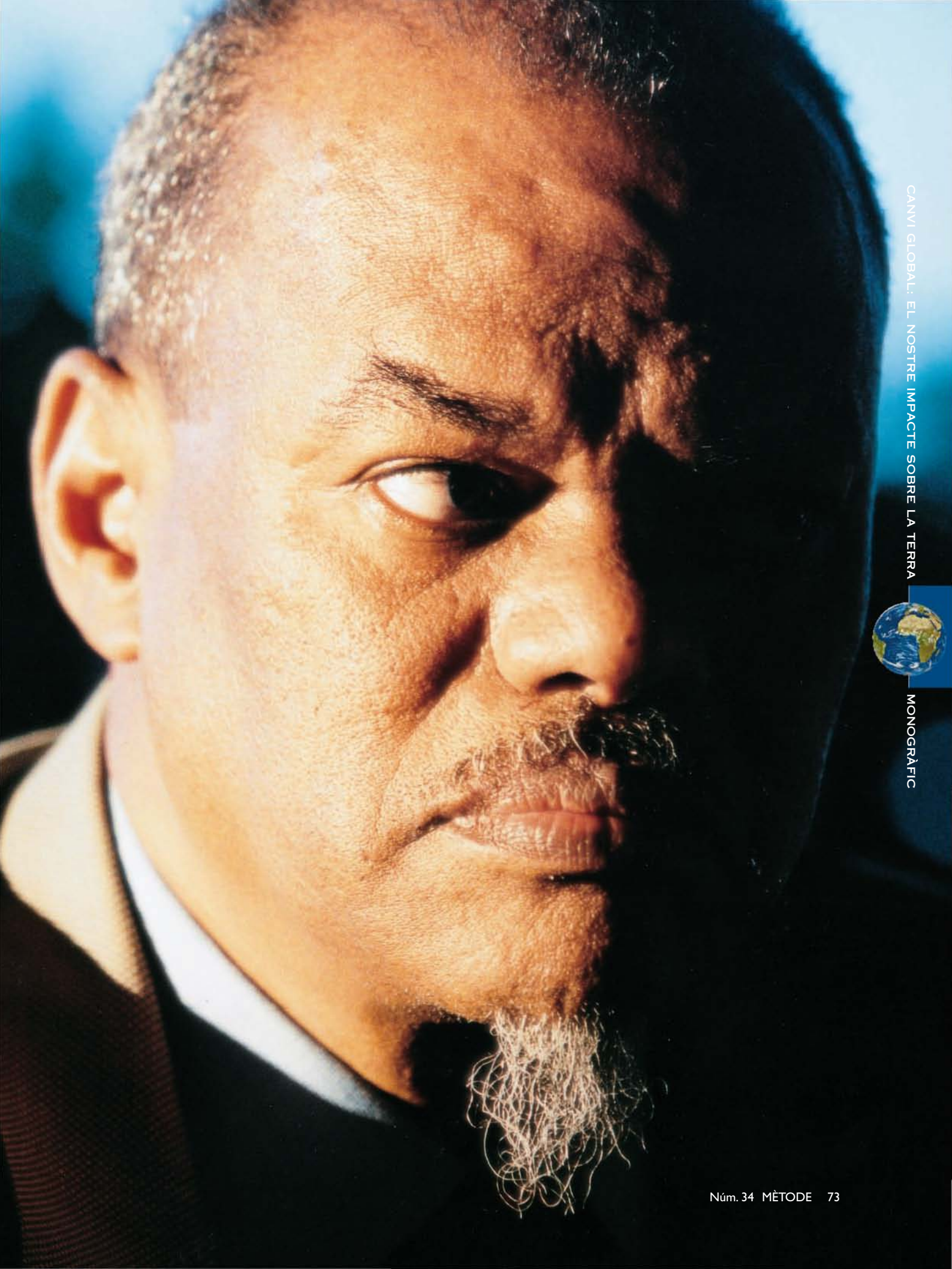

ARMA DIALLO

per Ester Pinter

“**E**N COMPARACIÓ AL QUE HI HAVIA ALESHORES, EL D'ARA HA QUEDAT... SEMBLANT ALS OSSOS D'UN COS MALALT, JA QUE LA PART GROSSA I DÈBIL DE LA TERRA S'HA EROSIONAT I N'HA RESTAT NOMÉS EL COS PELAT DE LA REGIÓ.” AIXÍ DESCRIVIA PLATÓ, AL SEGLE IV ABANS DE CRIST, L'ESTAT DE LA ZONA GREGA D'ÀTICA. AVANÇAVA EL FILÒSOF UN FENOMEN QUE MÉS DE VINT SEGLES DESPRÉS ACABARIA ANOMENANT-SE DESERTIFICACIÓ I QUE ACTUALMENT JA AFECTA UNA QUARTA PART DE LA SUPERFÍCIE MUNDIAL. LA CONFERÈNCIA DE NACIONS UNIDES SOBRE MEDI AMBIENT I DESENVOLUPAMENT CELEBRADA A RIO DE JANEIRO EL 1992, TOT I QUE IMPLÍCITAMENT JA APUNTAVA ALGUNES ESTRATÈGIES PER A AFRONTAR LA DESERTIFICACIÓ, NO VA POSAR EN AQUEST FENOMEN EL MATEIX ÈMFASI QUE EN EL CONVENI DE BIODIVERSITAT NI EN EL DEL CANVI CLIMÀTIC. NO OBSTANT AIXÒ, ELS PAÏSOS AFRICANS AFECTATS PER LA DESERTIFICACIÓ, AMB EL SUPORT DELS PAÏSOS DESENVOLUPATS AMB PROBLEMES SEMBLANTS, URGIRIEN POSTERIORMENT L'ASSEMBLEA DE LES NACIONS UNIDES A ELABORAR UN CONVENI INTERNACIONAL PER A COMBATRE-LA. EL 1997, DESPRÉS DE SER RATIFICADA PER CINQUANTA PAÏSOS, VA ENTRAR EN VIGOR. UN DELS SEUS ARTÍFEXS VA SER ARMA DIALLO, SECRETARI EXECUTIU D'AQUESTA CONVENCIÓ I TESTIMONI DIRECTE DE LES CONSEQÜÈNCIES DE LA DESERTIFICACIÓ PEL SEU LLOC DE NAIXEMENT, BURKINA FASO. EL PASSAT MES DE NOVEMBRE VA VENIR A VALÈNCIA PER PARTICIPAR EN EL II CONGRÉS SOBRE COMUNICACIÓ SOCIAL DE LA CIÈNCIA. TANT EN LA SEUA INTERVENCIÓ COM EN L'ENTREVISTA CONCEDIDA A MÈTODE, DIALLO VA DEIXAR CLAR QUE LA DESERTIFICACIÓ SIGNIFICA “LA RUPTURA D'UN FRÀGIL EQUILIBRI” I NOMÉS ES POT AFRONTAR AMB LA COOPERACIÓ.

CANVI GLOBAL: EL NOSTRE IMPACTE SOBRE LA TERRA

MONOGRÀFIC

ARMA DIALLO

ENTREVISTA

Vostè coneix de prop la tragèdia de la sequera pel país on ha nascut, Burkina Faso.

Sí, des que era molt jove sabia que de tant en tant hi havia un període de sequera però va ser sobretot a partir de 1968 quan la sequera va esdevenir més freqüent i més llarga. La tradició de Burkina diu que quan l'home va arribar a la Lluna tot va canviar. Es van alterar els costums en matèria de cultiu, ja que els temps de pluja eren menys llargs i començaven més tard, però els resultats no van afectar tant la quantitat de cereals que podíem produir com la disponibilitat de pasturatge per als animals. Als anys 72, 73, i 74, vam viure una situació de greu penúria de pastura per als animals. En vam perdre molts, quan aquests són fonamentals tant per a la natura com per al comerç del país.

És a partir d'aleshores quan la majoria d'homes de Burkina Faso es van veure obligats a anar de temporers als països veïns de Ghana i Costa d'Ivori.

Sí, així és i això serà un gran problema perquè hauran treballat tot el temps fora, hauran ajudat a desenvolupar altres països en lloc del seu i després es jubilaran a Burkina Faso.

Al món hi ha 99 països afectats pel procés de desertificació, no obstant això, d'entrada, el 1997 només cinquanta països van ratificar la convenció de Nacions Unides, per què tan pocs?

Abans de ser ratificada s'ha de discutir al Parlament i això exigeix temps. En tot cas, avui dia hi ha 177 països que l'han ratificada. El temps que ens ha pres és poc en comparació a altres processos. La convenció sobre Biodiversitat aprovada el 1992, l'han ratificada 180 països i la del Canvi Climàtic, de 1994, 186. Això mostra la importància que els països donen a aquesta convenció.

Hi ha altres països pendents de ratificar-la?

Sí, Rússia, un país afectat per la desertificació a la zona est. Fins ara no s'hi havien adherit per problemes interns, però en uns mesos ho faran. A banda de Rússia falten altres països de l'Est com ara Bòsnia-Hercegovina, Iugoslàvia o Eslovàquia, que estan tots en situació de ratificar-la. Crec que el juny d'enguany quasi tots els països del món hauran signat i ratificat la convenció. És per tant una mostra de la voluntat política de tots els països d'afrontar la desertificació.

Una quarta part de la superfície mundial està afectada per la desertificació, considera que la convenció ha arribat massa tard?

No és massa tard, encara es poden fer coses. El fet que la quarta part del planeta estiga afectada demostra que cal començar a actuar. La majoria d'accions recomanades són preventives a fi que els espais que encara no han estat afectats no ho estiguen. Si no es prenen mesures contra la desertificació tindrem cada any conseqüències més desastroses.

Hi ha moltes zones amb danys irreversibles?

Sí, n'hi ha, però en aquestes zones nosaltres no recomanem accions, nosaltres en recomanem sobretot per a les zones amenaçades. També, en deserts com els dels EUA o Austràlia recomanem altres formes d'utilització que impliquen la reconquesta de la fertilitat del sòl.

Sobre quins espais geogràfics és més urgent actuar?

Nosaltres recomanem accions ràpides als flancs de muntanyes, perquè si no es protegeixen quan hi ha pluja forta les ensulsiades poden tenir conseqüències dramàtiques. També les conques dels rius, quan aquestes conques es degraden recomanem fortament que siguin restaurades per intentar estabilitzar aquesta terra perquè, altrament, fenòmens com els forts vents fan que la terra es desplace dins del llit del riu.

Açò passa a tot arreu igual?

Sí, sí, a tot arreu, també a Europa. Aquest és l'any de les muntanyes, considerades un ecosistema extremadament fràgil, i hi ha hagut proposicions de països muntanyosos que recomanen fermament accions per evitar que passe el que va passar a Veneçuela fa quatre anys. La manca de vegetació i una pluviometria elevada van provocar que faldes senceres de muntanyes caiguessen. Aquests fenòmens passen tant en països desenvolupats com no desenvolupats, perquè són fenòmens naturals i cal trobar-hi solucions.

Us heu decebut en algun moment per com es duu a terme la convenció en aquests cinc anys?

Estic un poc decebut per la lentitud amb què la convenció va posant-se en marxa, crec que cal accelerar-la per evitar situacions irreversibles. Durant aquests retards es donen dèficits alimentaris molt importants, especialment a l'Àfrica. Segons els estudis que s'han fet en el programa de Nacions Unides sobre medi ambient, cada any que passa sense prendre mesures contra la desertificació es perden dos mil milions de dòlars, la majoria a l'Àfrica. Aleshores, si no es pot guanyar, almenys la qüestió seria evitar perdre.

En la primera reunió del comitè intergovernamental a Nairobi es va acordar una acció prioritària a l'Àfrica sense oblidar altres regions. Això s'ha fet?

Sí, s'ha fet en la mesura que la convenció ha previst accions específiques per a Àfrica, Àsia, Amèrica Llatina, països del nord del Mediterrani i països de l'Europa de l'Est i la central. Per tot on hi ha degradació del sòl hi ha accions específiques que han estat recomanades i encara que la prioritat ha estat l'Àfrica, tota la zona afectada del planeta necessita accions particulars.

A l'Àfrica, parlar de lluita contra la desertificació és sinònim de lluita pel desenvolupament?

«A L'ÀFRICA EL 80% DE L'ENERGIA PROVÉ DE LA FUSTA. AIXÒ VOL DIR QUE CADA VEGADA LA GENT TALLA MÉS ARBRES PER PODER CUINAR, FINS EL PUNT QUE EN ELS ÚLTIMS ANYS LA LLENYA PER A CUINAR COSTA MÉS CARA QUE ELS ALIMENTS»

Sí, però també en el cas d'Àsia i d'Amèrica Llatina. Lluitar contra la desertificació és lluitar contra la pobresa, perquè és en les zones més pobres on hi ha tendència a sobreexplotar els recursos naturals disponibles. Si es volguera evitar que la degradació s'accelere, caldria que els qui hi viuen tinguin el suport necessari per a canviar els mètodes i buscar alternatives. No obstant això, estan obligats a treballar sobre la terra i a utilitzar la seua fertilitat al complet i, és clar, això és el que provoca la degradació. L'ideal seria que pogueren utilitzar només una part d'aquesta fertilitat per reconstituir-la, però a l'Àfrica no s'ho poden permetre. Una de les formes més manifestes d'aquesta degradació és la deforestació. En molts països africans hi ha formes accelerades de deforestacions perquè la seua població necessita fusta per afrontar la seua necessitat d'energia. A l'Àfrica el 80% de l'energia prové de la fusta. Això vol dir que cada vegada la gent talla més arbres per poder cuinar, fins el punt que en els últims anys la llenya per a cuinar costa més cara que els aliments. Tot això són factors que acceleren la pobresa i que acceleren igualment la pèrdua de la fertilitat del sòl.

Quina responsabilitat té Occident en aquesta trista realitat?

D'una manera directa jo apuntaria cap a la cada vegada més freqüent i més intensa sequera. No obstant això, no podem oblidar que aquesta és deguda al canvi climàtic, un fenomen causat pels països desenvolupats quan emeten gasos a l'atmosfera. Després també hi ha el problema de la pobresa crònica. Jo no dic que Occident ensiga el responsable, però tots som solidàriament responsables de les accions que cal emprendre per ajudar aquests països a sortir-se'n.

I la colonització?

La colonització és igualment una causa directa perquè aquests països van ser sobreexplotats i les conseqüències han durat fins al present. En aquests països està tot per fer.

La convenció està interessada en la col·laboració entre grups i subregions. Hi ha bon nivell associatiu als països de l'Àfrica per col·laborar-hi com cal?

Es van preparant, són grups que tenen una gran experiència en la lluita contra la sequera i la desertificació. Necessiten suport exterior, especialment de països desenvolupats, però també necessiten intercanviar experiències amb altres països en vies de desenvolupament d'Àsia, Llatinoamèrica o el Carib per intercanviar experiències tradicionals.

La convenció parla també d'utilitzar els avenços científics, tecnològics així com els tradicionals. Però no pensa que els mètodes científics han anat, en molts casos, contra els mètodes tradicionals pel que fa a l'agricultura?

Aquest és un debat que afecta sobretot els països desenvolupats. Els camperols dels altres països no han seguit el progrés perquè no hi havia mitjans i per tant la tendència ha estat promoure una agricultura biològica i així continua. Ha estat frenada a causa de la competició que hi havia per la biomassa disponible, però en la mesura que aquesta biomassa siga reconstituïda estic segur que la preferència continuarà a favor de l'agricultura biològica i el conreu tradicional.

A l'Àfrica el problema és semblant a tot el continent, però a l'Àsia és diferent entre la part central i la Xina, per exemple?

No, els problemes són els mateixos perquè les formes de degradació de sòl en països com Kazakhstan, Kirguizistan o Uzbekistan són les mateixes que hi ha a la Xina, a Mongòlia o a l'Iran, i aquests són comparables als que es donen a l'Àfrica. Encara que els asiàtics tenen major disponibilitat d'aigua es poden constatar els mateixos problemes a la Xina o a Mongòlia que a Mauritània, a Mali o a Burkina Faso. La diferència està principalment en la capacitat d'afrontar aquest problema. Altres països del sud d'Àsia ja tenen problemes diferents, com ara Malàisia o Indonèsia.

Sorpren que un dels països amb més agricultura de regadiu com és la Xina patisca tant la desertificació

La Xina és el país amb el major nombre de persones afectades per la desertificació. Si hi ha mil milions de persones afectades al món, 400 milions viuen a la Xina. Tot i això, continuem dient que l'Àfrica mereix la prioritat a causa de la pobresa. Un país com la Xina, encara que és pobre, té un nivell de desenvolupament superior al de l'Àfrica i, per tant, si les condicions es degraden els xinesos són capaços de sobreviure més fàcilment que els països africans. L'economia de la Xina augmenta cada any entre un 8 i un 10%, mentre que a la majoria de països africans creix entre un 1 o un 2%. La majoria dels països de l'Àsia central o el Caucas tenen riqueses bastant importants, com ara recursos miners i petrolers, que podrien ajudar-los a sobreviure a les seues necessitats i a millorar qualitativament l'agricultura.

De quina manera va contribuir el règim comunista a la desertificació de les exrepúbliques soviètiques de l'Àsia central?

«EL CULTIU INTENSIU DE COTÓ A L'UZBEKISTAN, KIRGUIZISTAN O TURKMENISTAN VA PROVOCAR EXPLOTACIONS EXTREMADES I ACCELERADES DE LA RIQUESA DEL SÒL, FINS AL PUNT DE FER-LES ZONES IRREVERSIBLES»

El cultiu intensiu de cotó a l'Uzbekistan, Kirguizistan o Turkmenistan va provocar explotacions extremes i accelerades de la riquesa del sòl, fins al punt de fer-les zones irreversibles. Es van desviar rius per poder regar aquesta zona i el mar d'Aral va ser completament sobreexplotat. Aquestes situacions haurien d'haver-se evitat però no es va fer res i les conseqüències són imparables. Tenim l'exemple de l'erosió eòlica que fa cinquanta anys afectava només l'oest de la Xina, i com que no s'ha fet res avui dia aquest problema afecta tota la Xina, el Japó i fins i tot els EUA. Convé prendre mesures perquè aquesta erosió eòlica és un problema que afecta l'economia, l'ecologia, el transport aeri i la salut.

I què passa al Carib?

Cuba, Santo Domingo o Haití pateixen a la vegada problemes polítics, econòmics i ecològics. A Haití els problemes polítics han fet que no s'haja destinat cap

partida contra la degradació del sòl i la deforestació. A Jamaica o a Cuba veuen que després de períodes de sequera, amb la consegüent degradació del sòl, els arriba el fenomen d'El Niño. Igual com el Pacífic, són territoris molt petits als quals s'ha de destinar molts recursos perquè les seues reserves naturals no desapareguen. A més, són zones sobreexplotades pel turisme sense política general de conservació a llarg termini.

Quant de temps calcula que cal perquè comencen a donar resultats les recomanacions de la convenció?

En el cas d'Espanya, un país que té els mitjans tècnics, tecnològics i financers, potser que quan les mesures comencen a prendre's caldrà encara un temps perquè es noten les conseqüències. De tota manera, no és el mateix cas Espanya que el Marroc o Mauritània. Però la qüestió és que hi haja col·laboració entre els països pel bé de tots. Els EUA saben que per a evitar que massa mexicans hi vagen a beure Coca-cola, és millor ajudar-los a resoldre els seus problemes a casa seua i que es queden bevent tequila. Cada dia deu mil mexicans travessen el Río Grande, això és molt, i si no es fa res en lloc de deu mil n'hi haurà molts més.

Els EUA ja paguen la quota a la convenció?

Els no eren part de la convenció, hi van entrar l'any 2000 i des d'aleshores van començar a pagar la contribució. La nostra convenció és la que menys problemes causa als EUA, perquè des del punt de vista de les accions que cal emprendre és una convenció en la qual ells tenen molta experiència. En matèria de lluita contra la desertificació, ells ja han fet moltes accions i tenen moltes coses que oferir també a altres països. En comparació amb la convenció sobre la biodiversitat, o el canvi climàtic, jo crec que els és més fàcil la nostra. I també tots ens beneficiem de la participació activa dels EUA.

Quin joc juga la injecció econòmica en aquesta lluita contra la desertificació?

No és l'element clau, depèn molt més de la voluntat de cooperació. Abans parlem de cooperació científica i tecnològica que no financera. Altres elements clau són la descentralització i la participació social.

La convenció té la possibilitat de sancionar?

Encara no. Pretenem ser flexibles i no sancionar, més aviat encoratjar a col·laborar. És per l'interès dels països desenvolupats ajudar els països afectats a afrontar els problemes. Si Espanya es creua de braços el problema del Marroc o del Senegal s'agreuja, però també el seu.

Quina és la part d'Europa amb més problemes de desertificació.

Espanya, Portugal, Itàlia, Grècia, Xipre, Turquia. En realitat, tots els veïns de la Mediterrània. Aquests tenen un gran avantatge, que compten amb els mitjans per a afrontar-los.

El País Valencià pateix de ple l'amenaça de la desertificació, què opina sobre la manera com s'està affrontant?

Tant València com Múrcia són zones on s'ha demostrat que es poden posar en marxa accions per trobar una solució. L'experiència és important i aquesta pot servir d'exemple a altres països.

Quins avenços ha apreciat durant la seua visita a la ciutat així com respecte al Centre d'Investigacions sobre Desertificació (CIDE) que hi ha a València?

Jo valore que hi ha experiència i bona voluntat així com molt de dinamisme. És important que Espanya faça un esforç per compartir les seues experiències.

Què opina del Pla Hidrològic Nacional que s'ha aprovat a l'Estat espanyol?

No el conec bé però considere que cada país ha de veure des del punt de vista científic quines són les mesures que més li convenen. Una altra cosa és quan entren en joc les qüestions polítiques, i això és un tema delicat. De tota manera és millor deixar els països que troben la millor solució.

**«DES DE LA CONVENCÍO
PRETENEM SER FLEXIBLES I NO
SANCIONAR, MÉS AVIAT
ENCORATJAR A COL·LABORAR.
ÉS PER L'INTERÈS DELS PAÍSO
DESENVOLUPATS AJUDAR ELS
PAÍSO AFECTATS A AFRONTAR
ELS PROBLEMES. SI ESPANYA ES
CREUA DE BRAÇOS EL
PROBLEMA DEL MARROC O DEL
SENEGAL S'AGREUJA, PERÒ
TAMBÉ EL SEU»**